

По-шосте, кожен співробітник компанії, виконуючи поставлену йому задачу повинен не лише чітко розуміти її суть і строки виконання, але й усвідомлювати результат, на досягнення якого вона спрямована. Основна теза, яку треба усвідомлювати, працюючи над клієнтською задачею – «головне не процес, а досягнений результат». Інакше кажучи, бурхлива діяльність та багатослівність не повинні підміняти собою ефективність у вирішенні клієнтських задач.

По-сьоме, кожен член колективу повинен розуміти сферу своєї професійної відповідальності перед компанією і клієнтами.

Цей перелік можна продовжувати досить довго, але обсягу цих тез для цього буде замало, а отже підведемо деякі підсумки.

Корпоративна культура в сучасній юридичній компанії – це система базових цінностей, установок, стандартів та алгоритмів, що формується у відповідальному колективі, здатному до самоорганізації та розвитку.

Кожен новий член колективу обов'язково повинен пройти адаптаційний період (в перші тижні і місяці роботи) та органічно прийняти корпоративну культуру. Неспроможність до цього, відторгнення цієї культури є показником того, що такому фахівцю не місце в цьому колективі (наприклад, небажання відмовитися від традиції «решать вопросы» купюрами різного номіналу та зв'язками у кримінальному середовищі – показник того, що такий фахівець непридатний до роботи у команді, важливою цінністю для якої є верховенство права).

Корпоративна культура має ще й таку перевагу, яка недоступна для тих, хто веде індивідуальну практику: незважаючи на природні відмінності членів корпорації, певний «корпоративний дух» змушує всіх дотримуватися до певного мінімального рівня, але не заважає і підніматися вище. Наприклад, плекання віри в право і пропаганда його цінності всередині колективу не дає розвиватися правовому нігілізму; стандарти чесності у відносинах з клієнтами нівелюють можливість правової демагогії; а колективний обмін думками та усвідомлення наявних проблем правового життя запобігають виникненню правового ідеалізму.

Олійник Уляна Миколаївна,

доцент кафедри теорії та історії держави
і права Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ПРИРОДА ПРОГРЕСУ ТА РЕГРЕСУ В ПРАВІ

Питання прогресу та регресу в праві є складним явищем, що тісно пов'язане з питанням світогляду людини, питанням про правове життя і правову систему суспільства, правове буття та правові зміни

майбутнього, людські цінності, які повинні бути відображені у праві, правову свідомість та правову культуру.

Розуміння правового прогресу невід’ємно залежить від тлумачення категорії прогресу загалом. Поняття прогрес (від лат. *progressus* – поступальний рух, успіх) традиційно розуміють як властивість реальних процесів, що полягає у висхідному русі від нижчого до вищого, від менш досконалого – до більш досконалого [1, с. 539–540].

У філософському розумінні під поняттям «прогрес» вбачають напрямок розвитку, для якого характерним є перехід від нижчого стану до вищого. Прогресом є як зміна системи в цілому, так і окремих її елементів, структури чи інших складових, що розвиваються [2, с. 385].

Поняття «правовий прогрес» розглядають у двох значеннях: вузькому та широкому в залежності від сфери, на яку він поширюється. У вузькому значенні під прогресом розуміють характеристику правової системи, а в широкому – правового життя. На переконання А. Барсукова, правовий прогрес у вузькому розумінні треба розглядати, як поступальний, цілеспрямований, що вказує на досягнення певних результатів, природно-історичний, такий що характеризується висхідною спрямованістю, процес розвитку правової системи [3, с. 61]. У широкому ж значенні, правовий прогрес – це характеристика всього правового життя суспільства. «Правова система» не є категорією, що охоплює весь обсяг буття права. До неї входять ті явища правової дійсності, які призначені для правового впливу на суспільні відносини, характеризують процес і результат такого впливу» [3, с. 22].

Правовий прогрес – категорія порівняльна і може бути застосована в часі. Це динамічне, а не статичне явище, яке треба порівнювати на різних етапах правового розвитку. Його пізнання поза часовими характеристиками є неможливим. Позитивна зміна правової реальності, її оновлення та удосконалення в майбутньому є ознакою правового прогресу.

Правовий прогрес характеризується цілеспрямованістю, тобто є процесом цілеспрямованої зміни, удосконалення права. Він вказує на рівень досягнення поставлених перед суспільством правових цілей, закріплення вже досягнутих цілей, сприяння розвитку нових прогресивних цілей, витіснення з правового життя вже досягнутих, віджилих цілей тощо. Цілеспрямованість виражає співвідношення між бажаним і дійсним, необхідним і необов’язковим, обґрунтовує правовий прогрес з точки зору потреб та інтересів людини.

Філософсько-правовою ознакою правового прогресу є захищеність людини правом. Сьогодні соціальне призначення права повинно відповідати фактичним результатам його дії. В умовах гуманізації всіх сфер суспільного життя, коли людина визнається найвищою соціальною цінністю, роль права полягає у гарантуванні і захисті прав і свобод людини, вільного розвитку особистості. Право в сучасних інтерпретаціях є формою буття та забезпечення прав і свобод людини. Саме тому, однією з головних ознак правового прогресу є

високий рівень забезпечення прав і свобод людини конкретного історичного етапу розвитку права [4, с. 17–18]. Дана ознака тісно пов'язана з такою властивістю правового прогресу як високий рівень гуманізації права, в основі якої є принцип поваги людської гідності.

Правовий прогрес безпосередньо пов'язаний з регресом. Регрес – «деградація організації, перехід до більш низьких її рівнів і відповідно з підпорядкуванням вищому (минулому) нижчого (нового)» [5, с. 11]. Він може виявлятися у вигляді застосування застарілих правових інститутів; при використанні більш відсталої правової системи тощо. Регрес може бути наслідком необґрунтованого запозичення правових ідей з інших правових систем, бути швидким або тривалим, мінливим чи обов'язковим. Як правило, він охоплює не всю правову систему, а тільки окремі її сфери. Регрес, пронизуючи окремі правові інститути, не зупиняє (припиняє) загальний правовий розвиток за висхідним напрямом.

Регресивний напрямок має подвійне значення. З одного боку, він є причиною і виявом деградації, сповільнення в розвитку права. З іншого боку, – дозволяє виокремити все те негативне, дійсно застаріле, непотрібне, що заважає подальшому правовому розвитку. Тобто, без регресу не може бути прогресу. Прогресивний розвиток права був би абсолютно неможливим без регресу багатьох його компонентів (елементів), що вдосконалюються під час історичного розвитку [6, с. 21–22]. Стан прогресивного і регресивного розвитку притаманні праву одночасно, оскільки утворюють складну саморозвиваючу систему, а будь-яка саморозвиваюча система є (як в онтологічних, так і в гносеологічних вимірах) потоком розгалужених шляхів. Окремі елементи в такому самопоточі створюються, примножуються, згасають чи повністю зникають, забезпечуючи сталий розвиток видового цілого [7, с. 98].

Узагальнюючи погляди різних науковців щодо характеристики правового прогресу, до його ознак треба віднести: наступність (спадковість – органічний зв'язок прогресу з традицією); цілеспрямований характер розвитку (цілеспрямованість); встановлення ціннісних ідеалів; накопичення новацій тощо. Правовий прогрес має загальноправовий комплексний характер. Він охоплює покращення як правової системи в цілому, так і окремих її елементів. Іншими словами, пізнання правового прогресу дає можливість сформулювати єдине уявлення про позитивний правовий розвиток, наділивши всі динамічні перетворення в правовій сфері ознаками послідовності, висхідної спрямованості, прогнозованості тощо.

Враховуючи вищенаведені ознаки, правовий прогрес слід визначити як висхідний процес правового розвитку суспільства, що містить об'єктивну та суб'єктивну складові, характеризується ознаками динамічності, цілеспрямованості, поступальності (еволюційний характер), послідовності, прогнозованості зміни, удосконалення права з метою досягнення правового ідеалу у вигляді забезпечення та дотримання: правових цінностей людини (суспільства), високого рівня прав і свобод

людини, гуманізації права, взаємодії права і норм моралі, результатом чого є підвищення рівня правової культури суспільства та ефективності правового регулювання суспільних відносин.

Відбитки обох явищ ми можемо прослідкувати при розробці та прийнятті нормативно-правових актів, їх дієвості. Насамкінець варто зазначити, що без явищ правового прогресу та регресу не можливий розвиток такого складного загальносуспільного явища як право.

Список використаних джерел

1. Шинкарук В. І. Філософський словник. 3 вид., перероб. і доп. К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. 800 с.
2. Философский энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1983. 840 с.
3. Барсуков А.Ю. Правовой прогресс как юридическая категория: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Саратов, 2004. 191 с.
4. Сорокин В.В. Концепция эволюционного развития правовой системы в переходный период: Автореф. дис. ... докт. юрид. Екатеринбург, 2003. 55 с.
5. Баллер Э.А. Социальный прогресс и культурное наследие. М.: Наука, 1987. 158 с.
6. Сафронова С.А. Правовое наследие и аккультурация в условиях правового прогресса общества: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Нижний Новгород, 2000. 169 с.
7. Ласточкин А.Б. Исследования саморазвивающихся систем и математика. Свердловск, 1974. С. 98–112.

Остренко Микола Вікторович,

ад'юнкт відділу докторантури
та ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

ПРАВОВА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЯК ВИРІШЕННЯ ПРОТИРІЧЧЯ МІЖ ЛЮДИНОЮ ТА ДЕРЖАВОЮ

XXI сторіччя відзначилось розквітом філософії постмодернізму, наслідком впливу якої стало руйнування авторитетів і традицій. Перед сучасною філософсько-правовою науковою думкою постало питання щодо перегляду самої суті держави та людини, й так само відносин між ними. Так, вчені-філософи підходять до переосмислення ролі людини у історії та впливу конкретних історичних умов на конкретну людину. Сучасна філософська думка задає питання, чи можна ототожнювати одну людину та державу? Якщо так, то як саме останні співвідносяться один з одним? Чи має можливість держава на сучасному історичному етапі займати своє подальше заслужене місце «суверена»? Чи має людина можливість фізичні й правові щось протиставити державному механізму? Чи можна протиставити людину державі? та ін.

З незапам'ятних часів держава виконувала свою функцію, як суб'єкта, що забезпечує безпеку для своїх громадян, життя за